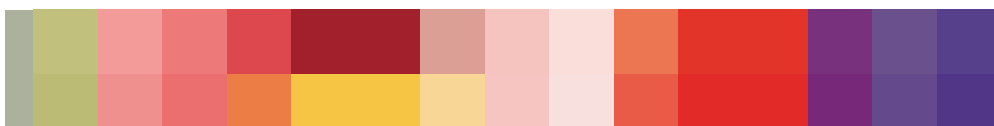

Breaking Barriers

Svenska ungdomars erfarenheter av
Breaking Barriers – ett pilotprojekt
för arbetslösa ungdomar i EU

Internationella programkontoret för utbildningsområdet

Svenska ungdomars erfarenheter av Breaking Barriers - ett pilotprojekt för arbetslösa ungdomar i EU

Åsa Murray, Institutionen för individ, omvärld och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm. Box 47308, 10074 Stockholm.
e-post: asamur@lhs.se

Projektet Breaking Barriers

Bakgrunden till projektet Breaking Barriers är en överenskommelse om nyskapande åtgärder för arbetslösa ungdomar som beslutades av EU inom ramen för Amsterdamfördraget. Ett samarbete mellan Sverige, Italien och Storbritannien har utmynnat i ett pilotprojekt för långtidsarbetslösa ungdomar. Samarbetet är ett försök att pröva en gemensam strategi mot arbetslösheten. Det administrativa och praktiska funktionerna i samarbetet har i Storbritannien administrerats av The Prince's Trust som också är projektets koordinator gentemot EU-kommissionen, i Italien av IFOA (Training and Consultancy Services Centre of the Emilia-Romagna Region Chambers of Commerce) och i Sverige av Internationella Programkontoret fd Svenska EU Programkontoret.

Syftet med pilotprojektet är att öka arbetslösa ungdomars anställningsbarhet genom korta praktikperioder i något av de deltagande länderna. Projektet riktar sig särskilt till de mest utsatta i denna grupp. Projektet ger också unga män och kvinnor en chans att uppleva en annan europeisk kultur. Genom att praktisera i ett annat europeiskt land får ungdomarna uppleva konkret vad Sveriges medlemskapet i EU kan innebära på det personliga planet.

Sammanlagt har ca 400 ungdomar deltagit varav 146 från 18 olika kommuner i Sverige. Kommuner som deltagit i Breaking Barriers är följande:

Arvidsjaur	Halmstad	Malmö	Växjö
Falun	Helsingborg	Olofström	Älvsbyn
Falköping	Hudiksvall	Piteå	Östersund
Gotland	Jönköping	Skellefteå	
Göteborg	Karlskrona	Västerås	

Kommunerna anmälde sitt intresse för att delta i projektet och de ansvarade för uttagningen av ungdomarna som fick delta i utbytet. Ungdomarna måste själva ansöka för att få komma med. De uttagna ungdomarna till Breaking Barriers fick tre veckors utbildning och

fyra veckors arbetspraktik. En veckas utbildning ägde rum i hemlandet, de övriga två veckorna av utbildning och de fyra veckornas praktik har förlagts utomlands i något av de deltagande länderna.

Projektets genomförande

Sammanlagt togs 150 ungdomar ut för att delta i projektet. Av dessa måste tyvärr fyra ungdomars ansökan avslås innan start då de pga. icke svensk medborgarskap inte fick visum till Storbritannien och Italien. 146 svenska ungdomar fick möjlighet att börja. Utbytet skedde i fyra omgångar som startade med en utbildningsvecka på Vara folkhögskola. Utbyten startade i Sverige den 6 september 1999, den 1 november 1999, den 10 januari 2000 respektive den 20 mars 2000. Sju veckor senare kom de hem från praktikländerna. Alla ungdomar genomförde sin första utbildningsvecka på folkhögskolan i Vara i Västergötland med undantag av två ungdomar som avbröt projektet redan under denna vecka. En annan avbröt sitt deltagande i projektet efter veckans slut. Av de 143 ungdomar som kom iväg till de mottagande länderna genomförde alla sina två utbildningsveckor i mottagarlandet, men av olika skäl genomförde inte alla sin praktik på fyra veckor. Sjukdom och dödsfall i familjen och inom den närmaste vänskretsen medförde att tre avbröt sin praktik och for hem, medan en deltagare blev sjuk och därför inte kunde genomföra hela sin praktik. Nio ungdomar avbröt praktiken på grund av vantrivsel eller missnöje med praktikplatsen. Ytterligare en av ungdomarna skickades hem på grund av dåligt uppförande. Av de 146 uttagna ungdomarna var det således 129 dvs 88 procent som genomförde hela projektet med både utbildning och praktik. Av dessa besvarade 93 (72 procent) en enkät om sina erfarenheter av utbildning och praktik utomlands.

Antal deltagare i Breaking Barriers

Togs ut för att delta i Breaking Barriers	Påbörjade Utbildning i Sverige	For iväg till England/ Italien	Genomförde 2 veckors utbildning utomlands	Genomförde 4 veckors praktik utomlands	Besvarade enkät efter hemkomst
150	146	143	143	129	93

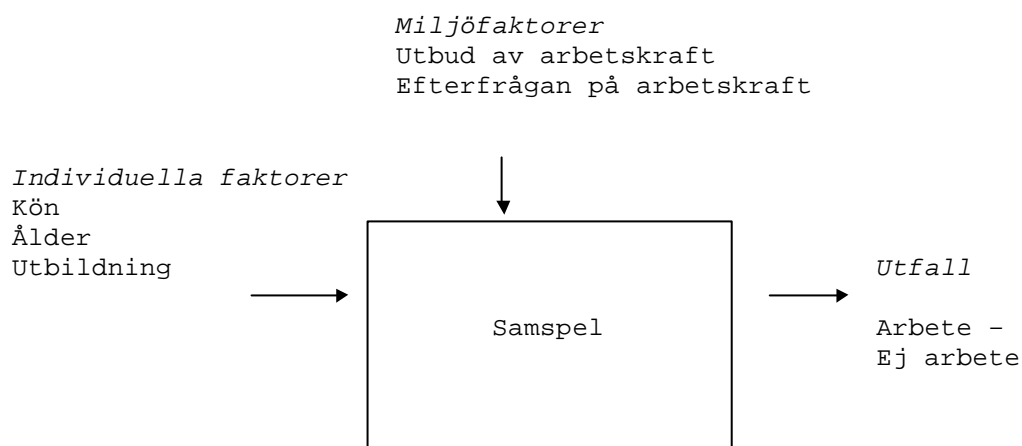
Syfte med utvärderingen

Syftet med följande utvärdering av Breaking Barriers är att undersöka:

- a) i vilken mån de uttagna ungdomarna utgörs av särskilt utsatta långtidsarbetslösa ungdomar. Vilken utbildningsbakgrund och vilka arbetslivserfarenheter har de? Vilken självbild har de?
- b) Vilka erfarenheter har ungdomarna fått av att genomföra utbildningen och arbetspraktiken utomlands?
- c) Vad har effekterna varit beträffande deras fortsatta karriär? I vilken utsträckning är de fortfarande kvar i arbetslöshet eller arbetsmarknadsåtgärder? Har de börjat någon utbildning annan än arbetsmarknadsutbildning eller har de fått arbete på den öppna arbetsmarknaden?

Teoretisk referensram

Den teoretiska referensramen för utvärderingen är ett interaktionistiskt perspektiv (Björklid & Fischbein, 1996) på arbetslöshet. Se figur 1 nedan.

Figur 1. Samspelsmodell mellan individuella faktorer och miljöfaktorer. Modellen är modifierad efter Fischbein, 1992.

Ett interaktionistiskt perspektiv innebär att både individuella och miljöfaktorer har betydelse för utfallet som här är arbetslöshet eller ej. Det innebär att arbetslöshet kan förklaras både av faktorer i samhället som t ex utbud och efterfrågan på arbetskraft och individuella faktorer som t ex kön, ålder, utbildning. Det interaktionistiska perspektivet betyder att både samhälls- förändringar och förändringar hos individen kan påverka möjligheten att få arbete för en individ. Breaking Barriers är en intervention i syfte att stärka ungdomarnas kvalifikationer, självförtroende och

motivation att söka arbete eller utbildning. Härigenom syftar man till en förändring av de individuella faktorerna men inte samhällsfaktorerna. Vi kan således inte dra slutsatsen att det är deltagandet i Breaking Barriers som förklarar att någon av deltagarna fått arbete efter han/hon genomfört projektet. Det kan lika gärna vara samhällsförändringar som t ex en ökad efterfrågan på arbetskraft som kan vara förklaringen. Ungdomar som fortfarande är kvar i arbetslöshet efter deltagande i projektet behöver heller inte innebära något misslyckande för projektet eftersom arbetslöshet beror på många faktorer och projektet Breaking Barriers enbart kan påverka någon av dessa.

Metod

Utvärderingen har huvudsakligen grundat sig på enkäter som de deltagande ungdomarna fått besvara. Intervjuer har också genomförts med ett antal av ungdomarna efter det att de avslutat sin utlandspraktik. Dessutom har projektledarna i kommunerna lämnat uppgifter om ungdomarnas sysselsättningsstatus tre månader efter projektets genomförande. Projektledarna har också fått besvara en enkät om sina erfarenheter av Breaking Barriers.

Instrument

För att få delta i utbytet måste ungdomarna ansöka om utlandspraktiken. I ansökningsformuläret som utformats av Internationella programkontoret i Sverige fick ungdomarna ange sin utbildning och sin nuvarande sysselsättning. De fick också besvara ett antal frågor om sig själva; De fick vidare ange fritidssysselsättningar, om de blivit dömda för brott eller om de har alkohol- eller drogproblem.

Efter den första utbildningsveckan i hemlandet fick ungdomarna besvara en enkät om sina erfarenheter och om sina förväntningar inför praktiken utomlands. Enkäten är till vissa delar utarbetad av The Prince's Trust i Storbritannien men huvudsakligen av Internationella programkontoret i Sverige. I denna ingår också Rosenbergs (1965) skala för att mäta ungdomarnas självvärdering. Denna skala grundar sig på tio frågor till ungdomarna (se bilaga).

141 av de 146 ungdomarna som deltog i utbildningsveckan i Vara besvarade denna enkät.

När ungdomarna kom hem från sin utlandspraktik fick de återigen besvara en enkät. Enkäten ställer frågor till ungdomarna om deras utlandspraktik. Vilken typ av arbetsplats har praktiken varit förlagd till? Vilka arbetsuppgifter fick de? Enkäten är delvis utformad av

The Prince's Trust i Storbritannien, men huvudsakligen av Internationella Programkontoret. Insamling av enkäterna har skett av projektledningen på Internationella programkontoret som skickat dem vidare till undertecknad. Sammanlagt har 50 män och 43 kvinnor besvarat denna enkät, dvs 93 av de 129 (72 procent) av dem som genomfört utbildning och praktik inom projektet.

Personliga intervjuer har också skett med ett urval av ungdomar (24) strax efter hemkomsten om deras erfarenheter utomlands av undertecknad. En magisterstuderande på Lärarhögskolan i Stockholm har också intervjuat 25 ungdomar efter hemkomsten. Resultaten av dessa ska presenteras i en magisteruppsats.

Projektledarna i kommunerna har också fått en enkät om sina erfarenheter av projektarbetet. Enkäten är utformad av Internationella programkontoret. Den har besvarats av projektledarna i samtliga kommuner. I föreliggande rapport behandlas enbart de uppgifter som lämnats om de svenska ungdomarna.

Uppgifter om ungdomarnas situation på arbetsmarknaden tre månader efter genomförd arbetspraktik har samlats in från kommunerna av det Internationella programkontoret och skickats vidare till undertecknad. Alla berörda kommuner, dvs de kommuner som deltog i den första, andra och tredje omgången har lämnat dessa uppgifter.

De medverkande ungdomarna

Projektet vände sig till långtidsarbetslösa ungdomar i åldern 19 till 24 års ålder (19-åringarna ska fylla 20 och 24-åringarna får fylla 25 under det år de deltar i Breaking Barriers). Det vände sig i lika hög grad till kvinnor som män. I Sverige definieras ungdomar upp till 25 års ålder som långtidsarbetslös om de varit öppet arbetslösa i 100 dagar i sträck, dvs drygt tre månader. De deltagande ungdomarnas ålder och kön framgår av tabell 1 nedan. Ungdomarna har delats upp i dem som deltog under hösten 1999 och dem som deltog under våren 2000. Uppgifter finns om 142 ungdomar (Tabell 1).

Tabell 1. Ungdomarnas kön och ålder. Antal

	Födelseår						Totalt
	1980	1979	1978	1977	1976	1975	
Män hösten 1999	-	7	7	9	9	6	38
Kvinnor hösten 1999	-	7	10	2	7	4	30

Män våren 2000	5	12	7	7	3	3	37
Kvinnor våren 2000	5	10	11	3	6	2	37
Män och kvinnor totalt	10(7%)	36(25%)	35(25%)	21(15%)	25(18%)	15(11%)	142(100%)

Tabell 1 visar att deltagare grupperna bestod av 53 procent män och 47 procent kvinnor. Även i programmet "Utvecklingsgarantin för ungdomar" som också vänder sig till långtidsarbetslösa ungdomar i åldern 20-24 år utgör männen en majoritet av deltagarna under 1999 (56 procent) jämfört med kvinnorna (44 procent), (AMS, 2000). Drygt hälften av deltagarna i Breaking Barriers var födda 1978-1980, dvs de var i de flesta fall 19-21 år när de deltog i Breaking Barriers och en tredjedel födda 1979-1980 dvs bara 19 till 20 år. De ungdomar som for iväg på hösten 1999 var något äldre än dem som for iväg på våren 2000. Två av tre män och knappt varannan kvinna var födda 1975-1977 bland dem som deltog under hösten 1999. På våren 2000 var bara en av tre män och nästan bara en av tre kvinnor födda dessa år. De for något senare i tiden, vilket till en del förklarar ålderskillnaden. Sammanlagt var hälften av männen födda 1975-1977 dvs cirka 22-24 år gamla. Kvinnorna var något yngre. Endast en tredjedel av kvinnorna var födda 1975-1977. Att männen i genomsnitt var äldre kan bero på att många gjort värnplikt, vilket förskjutit deras inträde på arbetsmarknaden.

Ungdomarnas utbildning framgår av tabell 2. Som jämförelse har utbildningen hos ett riksrepresentativt urval ungdomar födda 1978 angivits i tabellen. Dessa uppgifter kommer från en undersökning av 21-åringar (födda 1978) som Statistiska centralbyrån genomförde våren 1999 bland ett riksrepresentativt urval av drygt 10 000 ungdomar.

Tabell 2. Ungdomarnas utbildning. Andelar i procent

	Enbart grundskola	Avbrutit gymnasie-skolan	Yrkesinriktad Gymnasie-Utbildning	Teoretisk Gymnasie-Utbildning	Summa
Män i Breaking Barriers	9	15	54	22	100
Kvinnor i Breaking Barriers	8	8	63	22	100
Män födda 1978 ¹	2	10	49	40	100
Kvinnor					

¹ Källa: Specialbearbetning av Sonia Björkerot av SCB:s undersökning 1999 (SCB, 1999)

födda 1978 ¹	2	8	45	46	100
----------------------------	---	---	----	----	-----

Tabell 2 visar att ungdomar med olika utbildningsbakgrund deltagit i Breaking Barriers. Tre fjärdedelar av männen och 85 procent av kvinnorna hade en gymnasieutbildning. De flesta hade en yrkesinriktad gymnasieutbildning. Endast 22 procent hade en teoretisk gymnasieutbildning. De flesta av dessa hade gått det samhällsvetenskapliga programmet. Få (5 ungdomar) hade gått det naturvetenskapliga programmet. Utbildningsbakgrunden bland männen som deltagit i Breaking Barriers skilde sig föga från kvinnornas, förutom att en något större andel av männen saknade en gymnasieutbildning än bland kvinnorna. Bland kvinnorna var det istället vanligare med en yrkesinriktad utbildning från gymnasieskolan. Jämfört med ett riksrepresentativt urval av ungdomar födda 1978 var ungdomar utan en gymnasieutbildning överrepresenterade bland deltagarna i Breaking Barriers och ungdomar med en teoretisk gymnasieutbildning underrepresenterade. 24 procent av männen och 16 procent av kvinnorna i Breaking Barriers saknade gymnasieutbildning. Bland ungdomar födda 1978 i allmänhet var det enbart 12 respektive 10 procent som saknade en gymnasieutbildning. Bland nya ungdomar i "Utvecklingsgarantin för ungdomar" var det cirka 20 procent av såväl männen som kvinnorna som saknade en gymnasieutbildning både under 1998 och 1999 (AMS, 2000). Ungdomar i Breaking Barriers skilde sig således knappast från dessa ungdomar, mer än att männen i något högre grad saknade en gymnasieutbildning och kvinnorna i något mindre grad gjorde det.

Samtliga ungdomar var registrerade som arbetslösa eller befann sig i någon form av arbetsmarknadsåtgärd vid ansökningstillfället.

Ungdomarnas självvärdering

Ett viktigt syfte med Breaking Barriers är att stärka de arbetslösa ungdomarnas självförtroende. I en första plan för utvärderingen skulle ungdomarnas självförtroende mätas före och efter deltagande i Breaking Barriers. Det har dock av olika skäl endast genomförts en mätning av ungdomarnas självförtroende och den skedde efter det att ungdomarna tagits ut och projektet påbörjats. Det var vid slutet av den första utbildningsveckan i Vara. I tabell 3 redovisas de deltagande ungdomarnas värde på Rosenbergs självvärderingsskala (1965) efter kön och utbildning. Som jämförelse har resultaten på samma självvärderingsskala från en stor gymnasieundersökning som genomfördes 1993 angivits (Rosén, 1995).

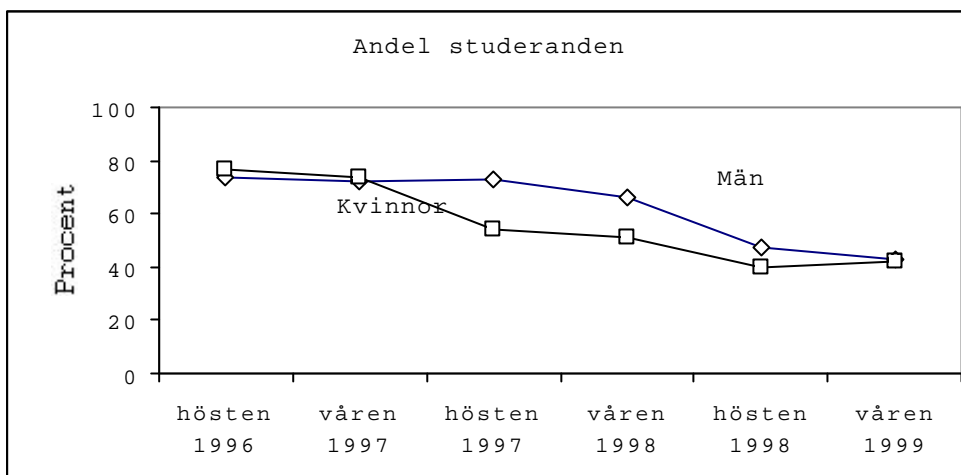
Tabell 3 visar att ungdomarna i Breaking Barriers genomsnittligt sett knappast hade en avvikande självvärdering än vanliga ungdomar i gymnasieskolan. Den var snarast något högre.

Tabell 3. Ungdomarnas självvärdering enligt Rosenbergs (1965) självvärderingsskala.

	Medel- poäng	Standardav- vikelse	Antal
Män i Breaking Barriers	32,6	4,8	73
Män i åk 2 i gymnasieskolan 1993	32,0	4,9	278
Kvinnor i Breaking Barriers	30,2	6,4	64
Kvinnor i åk 2 i gymnasieskolan 1993	29,3	5,6	268

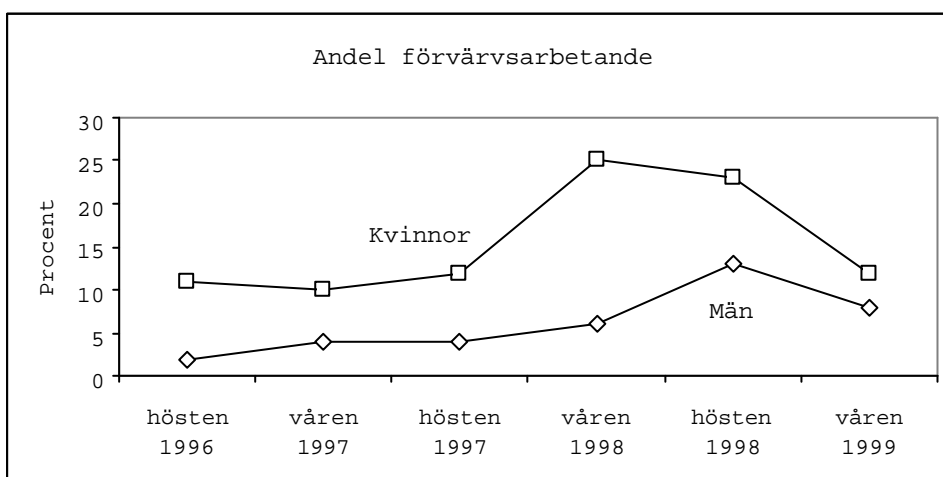
Ungdomarnas tidigare sysselsättning

Som långtidsarbetslös räknas ungdomar upp till 25 års ålder som varit arbetslösa i mer än 100 dagar dvs lite drygt tre månader. Bland förvärvsarbetande som byter arbete kan det kanske betraktas som ett tecken på svårigheter att hitta ett nytt lämpligt arbete. Bland arbetslösa måste dock tre månader räknas som en relativt kort tid, även bland ungdomar, inte minst i Sverige där vi har en hög andel ungdomar som är arbetslösa eller i åtgärder (Schröder, 2000). Som nämnts ovan var ungefär hälften av ungdomarna 19-21 år och en majoritet hade även en gymnasieutbildning, vilket innebär att många ungdomar kommer ganska direkt från gymnasieskolan eller värnplikts-tjänstgöring. I figur 1 nedan redovisas andelen som gick i utbildning under de tre år som föregick projektet.

Figur 1. Andel av deltagarna i Breaking Barriers som studerade under perioden hösten 1996-våren 1999

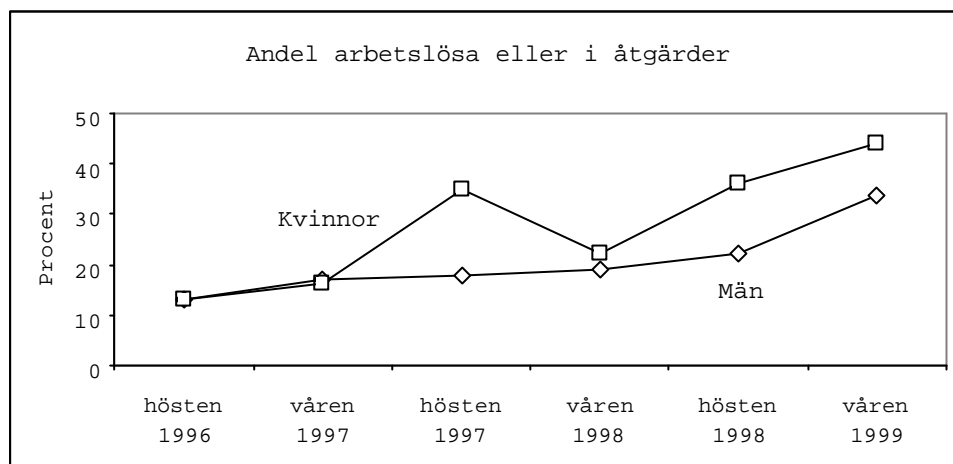
Figur 1 visar att under läsåret 1996/1997 studerade mellan 70 och 80 procent av deltagarna. De flesta gick i gymnasieskolan. Året därpå sjönk andelen studerande bland kvinnorna till drygt 50 procent och året därpå till cirka 40 procent. Bland männen var studier något vanligare än bland kvinnorna, trots att det var fler av männen än av kvinnorna som var över 21 år när de deltog i Breaking Barriers. I figur 2 visas andelen som förvärvsarbetat på den öppna arbetsmarknaden under den studerade perioden.

Figur 2. Andel av deltagarna i Breaking Barriers som förvärvsarbetat under perioden hösten 1996-våren 1999

Figur 2 visar att ungdomarna i Breaking Barriers endast i begränsad omfattning varit ute på den ordinarie arbetsmarknaden. Under perioden hösten 1996 till och med våren 1998 förvärvsarbetade mindre än fem procent av männen. Under hösten 1998 var andelen förvärvsarbetande som högst. Då arbetade drygt tio procent av männen. Andelen förvärvs-

arbetande bland kvinnorna var genomgående högre än bland männen. Under den första delen av den studerade perioden förvärvsarbetade drygt 10 procent av kvinnorna. Under 1998 var andelen förvärvsarbetande kvinnor mer än dubbelt så hög. Under våren 1999 var det både bland männen och kvinnorna inte mer än omkring 10 som förvärvsarbetade.

Figur 3. Andel arbetslösa eller i åtgärder av deltagarna i projektet *Breaking Barriers* under tre år före deltagandet i projektet

I figur 3 redovisas slutligen andelen som varit arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder. Figur 3 visar att drygt tio procent av deltagarna i *Breaking Barriers* var arbetslösa eller i åtgärder på hösten 1996. Därefter blev det allt vanligare att ungdomarna varit arbetslösa eller i åtgärder. På våren 1999 var drygt 30 procent av männen och drygt 40 procent av kvinnorna arbetslösa eller i åtgärder. Det är således en betydligt större andel av ungdomarna som varit arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder än som förvärvsarbetat på den öppna arbetsmarknaden. Som mest förvärvsarbetade ju enbart drygt tio procent av männen och 25 procent av kvinnorna.

Önskad praktik

I ansökningsformuläret för projektet fick ungdomarna ange inom vilket område de helst ville praktikera. Eftersom inga restriktioner var angivna flödade ungdomarnas drömmar. Ungdomarna fick också veta att inga garantier kunde ges för det angivna området. Exempel på deras önskemål är tredimensionell grafik, grafisk design, musik, konstmuseum, modedesign, teater, film, tv, konsthantverk, foto, konstfoto, datasupport, praktisera på en ambassad, arbeta i receptionen på ett stort företag. Vanligen hade ungdomarna dock ingen erfarenhet av det område som de önskade få praktik inom utan hoppades

på att de nu skulle få chansen. Vissa hade dock mer jordnära önsknningar. Många ville arbeta inom hotell och restaurang eller kafé. Andra ville arbeta på varuhus med kläder, stå i boutique eller arbeta inom turism. Bland männen var en vanlig önskan att få arbeta med data. En annan återkommande önskan, bland männen, var sport och fotboll. Antingen praktisera i en sportaffär eller vara fotbolls-tränare. Ett antal ungdomar ville arbeta med djur eller jordbruk.

Ungdomarna fick också ange om de haft någon erfarenhet eller praktik inom det område de önskade. Ett vanligt svar var nej. 61 av de 146 ungdomarna (42 Procent) svarade att de inte hade någon erfarenhet av den praktik de sökte. Flera ungdomar angav dock flera alternativ och hade erfarenhet av något av de förslag de framförde. Vissa ungdomar framförde bara ett förslag som de också hade en viss erfarenhet av.

Sammanfattningsvis kan sägas att lite drygt hälften (53 procent) av de deltagande ungdomarna var unga män, cirka en tredjedel av ungdomarna var 19-20 år, vilket innebär att ett antal av ungdomarna kom mer eller mindre direkt från gymnasieskolan. Ungdomarna hade lägre utbildning än jämnåriga ungdomar i allmänhet, men förmodligen ungefär samma utbildningsnivå som deltagare i "Utvecklingsgarantin för ungdomar" (AMS, 2000) som också vänder sig till långtidsarbetslösa ungdomar i åldern 20-24 år. Precis som deltagare i Utvecklingsgarantin hade en övervägande del av ungdomarna i Breaking Barriers en gymnasieutbildning, medan omkring var femte deltagare i både Utvecklingsgarantin och Breaking Barriers saknade en sådan utbildning. De flesta i Breaking Barriers hade en yrkesinriktad gymnasieutbildning, men drygt en femtedel av ungdomarna hade en studieförberedande (teoretisk) gymnasieutbildning.

Ungdomarnas självvärdering kunde studeras först när deltagandet i Breaking Barriers påbörjats och då skilde den sig inte från vanliga gymnasieungdomars. De ungdomar som varit ute i arbetslivet hade i större utsträckning varit arbetslösa eller i åtgärder än förvärvsarbetat på den ordinarie arbetsmarknaden. Ungdomarna uppfyller klart de kriterier som definierar målgruppen långtidsarbetslösa ungdomar. De skiljer sig förmodligen inte på något avgörande sätt från deltagare i "Utvecklingsgaranti för ungdomar". Dock kan knappast hela gruppen betraktas som "de mest utsatta" ungdomarna på arbetsmarknaden även om en stor andel av gruppen kan det.

Ungdomarnas bedömning av den första utbildningsveckan i Sverige på folkhögskola i Sverige

I den första enkäten fick ungdomarna berätta vad de tyckte var bäst och sämst med veckan i Vara (tabell 4).

Tabell 4. Det bästa med kursen. Andelar i procent

	Nya människor	Lära känna gruppen, Kamratskap	Ledarna, lärarna, Undervisningen	Bättre engelska	Annat	Totalt
Män	33	43	9	4	11	100
Kvinnor	24	36	29	3	8	100
Män och kvinnor	29	40	18	4	9	100

Det bästa med utbildningsveckan i Vara tyckte ungdomarna var att de fick träffa andra ungdomar och fick lära känna dem som de skulle åka tillsammans med på utlandspraktiken. Något fler ungdomar lade tonvikten på att de fick lära känna gruppen de skulle åka med än att få nya bekantskaper. Många ungdomar angav flera faktorer som de tyckte var det "bästa" med kursen. Förutom nya kamrater var det många som angav att ledarna och lärarna var det bästa med kursen och de olika aktiviteterna som gjort att de lärde känna varandra. Flera angav också att maten varit god och riklig. Här är några axplock av positiva omdömen som gavs.

- Underbara ledare som skapar bra sammanhållning i gruppen
- Trevliga lärare, allt väl förberett, bra information om landet vi ska till
- Roligt, lärorikt, vi fick känna gemenskap i gruppen",
- Variationen på lektionerna, bra lärare, få höra från någon som redan varit iväg.

Som framgår av tabellen var det framför allt kvinnorna som uppskattade ledarna. Få ungdomar tyckte att språkträningen var det bästa med kursveckan. Övriga synpunkter kunde vara t ex att lära sig att ta vara på sig själv, måla i bildsalen, arbeta med olika grupper.

Att ange vad som var det sämsta med kursveckan tycktes vara svårare än att ange vad som var det bästa, se tabell 5. Var fjärde man och kvinna kunde inte ange något som var det sämsta med kursveckan. Den vanligaste kommentaren var att kursen varade för länge, att det var långtråkigt eller att det var för mycket tid som de inte hade något att göra. Det berodde nog mest på att Vara är en liten ort och att det inte fanns så mycket att göra i samhället utan ungdomarna var hänvisade till varandra på folkhögskolan. Somliga klagade även på att det var för få tv-program.

Tabell 5. Det sämsta med kursen i Vara. Andelar i procent

	Lång-tråkigt, för lång kurs, för mkt dötid	Personer som inte uppförde sig väl	För lite information	För lite språkträning	Inget, vet ej	Övrigt	Totalt
Män	36	7	12	5	24	16	100
Kvinnor	34	7	7	7	24	19	100
Män och kvinnor	35	7	10	6	24	18	100

Omkring 16 procent av ungdomarna tyckte att de fick för lite information och för lite språkträning. Det var endast marginella könsskillnader. Männerna och kvinnorna tyckte ungefär likadant.

Det här var vanliga kommentarer:

- Kunde vara kortare kurs
- Långa dagar
- Det har känts lite utdraget
- För lång, 4 dagar lagom, för lite att göra.

En annan fråga ungdomarna fick var vad de hade lärt sig på kursen. De fick ange om de tyckte att ett eller flera av de fem alternativen stämde. Det femte alternativet fick de själva ange vad de tyckte att de lärt sig under kursen.

Tabell 6. Vad har du lärt dig på kursen? Andel i procent som svarat ja på frågan om de lärt sig "att arbeta i grupp", "bättre förståelse för andra kulturer", etc. Andelar i procent

	Att arbeta i grupp	Bättre förståelse för andra Kulturer	Flexibilitet	Bättre engelska	Annat	Totalt
Män	67	48	57	8	35	100
Kvinnor	63	45	45	10	22	100
Män och kvinnor	65	45	51	9	29	100

Omkring två av tre ungdomar tyckte att de lärt sig att arbeta i grupp under kursveckan. Knappt varannan tyckte att de fått en större förståelse för andra kulturer. Ungefär lika många tyckte att de blivit mer flexibla men bara nio procent tyckte att de lärt sig en bättre engelska. Knappt var tredje kom med exempel på något annat de lärt sig. Det vanligaste exemplet på något annat de lärt sig var egen utveckling, t ex blivit bättre på sociala kontakter, hittat mig själv, självkänedom, mer självständig. Det näst vanligaste handlade om att tänka mer positivt om andra personer som t ex att inte ha fördomar om andra, ge alla en ny chans - första intrycket stämmer ofta inte, acceptera brister hos varandra. Skillnaden mellan vad männen och kvinnorna tyckte att de lärt sig under veckan var obetydlig.

För att utvärdera kursveckan i Vara ställdes slutligen sex frågor om vad ungdomarna tyckte om kursen och vad de tyckte att de hade lärt sig. De fick ange hur mycket de instämde i sex påståenden. Hur ungdomarna ställde sig till dessa påståenden framgår av tabellerna

7-12.

Av tabell 7 framgår att tre av fyra ungdomar inte tyckte att de hade förbättrat sin engelska, vilket överensstämmer med hur de svarade på en liknande fråga i ovan tabell 6. Var femte instämde "nog" men bara fyra procent instämde "helt".

Tabell 7. "Jag har förbättrat min engelska". Andelar i procent

	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Totalt
Män	43	26	27	5	100
Kvinnor	54	35	9	2	100
Män och kvinnor	48	30	19	4	100

Å andra sidan trodde de flesta att de skulle förbättra sina språkkunskaper även efter det att de deltagit i Breaking Barriers. De tycks således ha blivit motiverade att fortsätta att bättra på sina språkkunskaper, män och kvinnor i samma utsträckning.

Tabell 8. "Jag kommer att förbättra mina språkkunskaper även efter projektet". Andelar i procent

	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Summa
Män	4	12	39	45	100
Kvinnor	2	12	51	35	100
Män och kvinnor	3	12	45	40	100

Likaså hade ungdomarna full tillförsikt över hur de skulle kunna klara sig med språket när de skulle komma utomlands (Tabell 9). Endast sex procent var tveksamma till hur de skulle klara det medan 60 procent instämde helt i att de skulle klara att kommunicera när de kommit utomlands.

Tabell 9. "Jag kommer att klara av att kommunicera i England/Italien". Andelar i procent

	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Summa
Män	1	3	31	65	100
Kvinnor	0	8	39	53	100
Män och kvinnor	1	5	35	60	100

Även om ungdomarna inte tyckte att de fått lära sig så mycket språk tyckte de att de fått mer kunskap och förståelse för det kommande praktiklandet (Tabell 10). Fyra av fem ungdomar instämde i påståendet även om de flesta av dessa instämde med ett visst förbehåll. De "instämde nog".

Tabell 10. "Jag har mer kunskap och förståelse om mitt praktikland". Andelar i procent

	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Totalt
Män	3	16	47	35	100
Kvinnor	5	17	45	33	100
Män och kvinnor	4	16	46	34	100

När det gällde att veta vad de har att vänta för egen del i mottagarlandet var de inte riktigt lika säkra (Tabell 11). Även om hälften "nog" ansåg att de visste vad de hade att vänta i mottagarlandet var det 26 procent av männen och 30 procent av kvinnorna som inte gjorde det.

Tabell 11. "Jag vet mycket om vad jag har att vänta i England/Italien". Andelar i procent

	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Totalt
Män	1	25	44	24	100

Kvinnor	9	21	53	14	100
Män och kvinnor	8	24	49	19	100

Nästa alla tyckte dock att de kände sig väl förberedda inför sin praktikplats (Tabell 12). Närmare 40 procent instämde helt i påståendet och hälften av ungdomarna instämde *nog*.

Tabell 12. "Jag känner mig väl förberedd för att åka på min praktik". Andelar i procent

	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Totalt
Män	5	9	47	39	100
Kvinnor	2	6	55	38	100
Män och kvinnor	4	8	50	38	100

Ungdomarna fick också med egna ord skriva vad de hoppades att få ut av praktiken utomlands (Tabell 13) och därefter vad de oroade sig för inför resan (Tabell 14).

Tabell 13. Nu kommer du att åka iväg och praktisera utomlands. Vad hoppas du att få ut av denna praktik? Andelar i procent

	Ny kultur, nya erfarenheter, nya vänner, erfarenhet att arbeta utomlands	Bättre självförtroende, bättre språkkunskaper	Bra merit, bra arbetslivserfarenhet, ökad chans till jobb	Totalt
Män	44	32	24	100
Kvinnor	40	38	22	100
Män och kvinnor	43	35	23	100

Det vanligast svaret var i första hand att de hoppades att få nya upplevelser. De skrev: att få möta en ny kultur, se ett annat land, få nya vänner, få nya erfarenheter och att få pröva hur det är att arbeta utomlands. De tog således fasta på de interkulturella aspekterna av projektet. Det näst vanligaste svaret var att de hoppades på en personlig utveckling genom projektet. "Att bli mer självständig", "få ett större självförtroende", "våga mer" har förts till denna kategori. Även förhoppningar om bättre språkkunskaper har förts till denna kategori. Övriga anknöt till den mer direkta nyttan de hoppades få av projektet på arbetsmarknaden: "Mer arbetslivserfarenhet", "bra merit", "möjlighet att få fast jobb", "lära sig ett bra arbetssätt", "mer erfarenhet inom barn och fritid" är exempel på svar i denna kategori. Svaren visar att ungdomarna har stora förhoppningar inför resan men inte i första hand på att de ska få en meriterande praktik. Själva resan och vistelsen i ett annat land med

allt vad det innebär av nya erfarenheter är det som ungdomarna i första hand hoppas på. De flesta deltagare i Breaking Barriers har således ganska realistiska förväntningar på sin praktik.

Tabell 14. Vad oroar du dig för inför resan? Andelar i procent

	Boendet eller praktiken	Flygresan, bli rånad, pengar, sjukdom, ej bli förstådd	Hemlängtan, inte kommer att trivas Att familjen hemma har det bra	Inget	Totalt
Män	34	19	15	32	100
Kvinnor	40	13	32	16	100
Män och kvinnor	37	16	23	24	100

De flesta ungdomar angav värdfamiljen, boendet och eller praktiken som deras främsta orosmoln, inte minst kvinnorna. En mindre andel angav andra konkreta händelser de oroade sig för som t ex flygresan, att de skulle bli rånade, att pengarna inte skulle räcka eller att de inte skulle kunna göra sig förstådda. Mer vaga och diffusa skäl till oro var vanliga bland kvinnorna. Det var att de inte skulle trivas, att de skulle längta hem, att de skulle bli uteslutna ut gruppen, att de skulle bli ensamma, utanför eller "göra bort sig". Bland männen var det mindre vanligt med vaga och diffusa skäl till oro. Bland männen var det istället vanligt att de svarade att de inte oroade sig för något, vilket var mindre vanligt bland kvinnorna.

Ungdomarnas utlandsvistelse

Efter det att ungdomarna kommit hem från sin utlandsvistelse fick de en enkät där de skulle besvara ett antal frågor om sina erfarenheter. Det var 93 ungdomar, dvs 72 procent av de 129 ungdomarna som genomfört projektet som besvarat enkäten. En något större andel var i England (55 procent) än i Italien (45 procent). Det var framför allt männen (69 procent) som i större utsträckning kom till England än till Italien. Kvinnorna kom i högre grad till Italien (63 procent). Ungdomarna som reste till England kom till London eller till Leeds som ligger i norra delen av England ganska nära Manchester. Ungdomarna som reste till Italien kom alla till Reggio Emilia, en mindre stad i norra Italien nära Bologna. Där genomfördes de två utbildningsveckorna. Efter utbildningsveckorna placerades samtliga

ungdomar som deltog i omgång 1 på bondgårdar i Reggio Emiliias omnejd, i omgång 2 placerades alla i staden Vicenza och i omgångarna 3 och 4 placerades alla åter i staden Reggio Emilia.

Boendet

Under första omgången bodde alla i Italien på hotell de 2 första utbildningsveckorna. Sedan placerades de på agroturism anläggningar, dvs. bondgårdar som också har restaurangverksamhet där de fick bo och praktisera. I England bodde ungdomarna på vandrarhem de 2 första utbildningsveckorna och sedan kunde flertalet ungdomar placeras hos familjer. Efter vissa problem som uppstått under den första omgången, gjordes följande ändringar: I Italien bodde alla under hela perioden på hotell. I England placerades ungdomarna i London direkt hos värdfamiljer för hela perioden. I Leeds bodde de på internat den första utbildningsveckan och placerades hos familjerna andra veckan för de resterande veckorna.

De ungdomar som hade bott på vandrarhem eller internat i Storbritannien, under första omgången, klagade på standarden. Det var främst att det var smutsigt som ungdomarna klagade på. Å andra sidan träffade de många andra ungdomar vilket i de flesta fall tycktes uppväga den låga standarden. Familjerna som ungdomarna blev placerade i tyckte de flesta ungdomar var vänliga och trevliga. Flera ungdomar förklarade under intervjuerna att de skulle fortsätta att hålla kontakt med sin engelska familj. Dock var det få familjer som hade egna barn hemma. Det var mest äldre par med vuxna barn som flyttat hemifrån.

Även i familjerna i England var boendestandarden mycket lägre än hemma. Maten fick oftast godkänt, men rummen var mycket kalla. En deltagare förklarade under intervjun att temperaturen var mycket låg under nätterna. Vissa ungdomar tyckte också att det var ansträngande att dela ett litet rum med flera andra ungdomar.

Att få bo i familj förekom enbart i första gruppen som åkte till Italien. Detta pga. de placerade på bondgårdar med hotell- och restaurang verksamhet, som oftast ägdes av värdfamiljen. Dessa ungdomar tyckte i de flesta fall att familjerna var vänliga. En deltagare förklarade att han/hon blev behandlad som en familjemedlem och fick lära känna många italienska ungdomar som var vänner till familjen. En svårighet var dock att familjen inte pratade ett ord engelska. De klagomål som framkom om bondgårdarna var mest på arbetsuppgifterna och att det låg isolerat. Som nämnts tidigare beslutade IFOA att samtliga ungdomar skulle i de återstående

omgångarna bo på hotell. De bodde i allmänhet trångt, fyra fick dela rum, men det var rent och fint på hotellet och de fick hjälp med städningen av sitt rum. Nackdelen med detta boende var att de inte kom i kontakt med italienska ungdomar utan träffade mest de andra svenskarna, något som ofta påpekades av ungdomarna i såväl enkäterna som i intervjuerna. Vissa ungdomar tyckte också att det var krävande att dela rum med tre andra ungdomar under så pass lång tid, som sex veckor och längtade efter avskildhet.

Inte minst när det gällde boendet var det flera ungdomar som tyckte att de hade det bra i Sverige. Några påpekade också att det sociala skyddsnätet fungerar nog bättre i Sverige än utomlands. "Man uppskattar det man har här hemma" var en vanlig kommentar.

Ungdomarnas praktikarbeten

Vilken typ av arbeten ungdomarna fick utomlands framgår av tabell 15. Ungdomarna har delats upp efter kön och vilket land de varit i.

Tabell 15. Ungdomarnas praktikarbeten. Antal

	Män i Italien N=16	Män i England N=34	Kvinnor i Italien N=25	Kvinnor i England N=17	Summa N=92
Köksarbete/ servering	5	5	9	4	23
Kontorsarbete	3	2	8	2	15
Butiksbiträde	1	3	3	3	10
Assistent	2	8	3	3	16
Parkarbete/ Djurskötsel	4	5	0	0	9
Data	1	8	0	1	10
Barn		2	1	3	6
Övrigt		1	1	0	2

Tabell 15 visar att köks- och serveringsarbete var det vanligaste praktikarbetet inte minst bland kvinnorna. Ofta ingick flera sysslor i arbetet som t ex disk, matberedning, servering och kassatjänst. En

deltagare som kom till Italien fick praktik på ett hotell och fick hjälpa till både med frukosten på morgonen och i baren på kvällen. De flesta ungdomar som kom till agroturism anläggningarna fick hjälpa till med både trädgårds- och jordbruksarbete i veckorna och med restaurangverksamhet på helgerna. Flera ungdomar tyckte att det var omväxlande även om arbetsuppgifterna var enkla. En mycket nöjd deltagare hade fått praktik på ett lyxhotell i London och kunde visa upp ett fint intyg om sina insatser i köket. Den deltagaren hade en restaurangutbildning från gymnasieskolan och fick kanske därför göra ett lite mer kvalificerat arbete än andra. Ett antal deltagare, mest kvinnor fick praktik på kafé eller cafeteria där de fick varierade uppgifter såsom servera, stå i kassan och diska. De verkade också nöjda med praktiken. De fick tala engelska. De fick träffa folk och göra varierande sysslor.

Kontorsarbete var också en vanligt förekommande praktiktjänst. Många som kom till Italien fick arbeta på kommunalkontoret där de fick hjälpa till med enklare kontorsuppgifter; utskick stoppa i kuvert samt vika broschyrer. De var inte helt nöjda med arbetsuppgifterna men förstod att det delvis berodde på att de kunde för lite italienska för att få göra mer kvalificerade arbetsuppgifter. Ett antal ungdomar kom till The Prince's Trust kontor, när de inte trivdes på de utsedda praktikplatserna. Vissa var ganska missnöjda med sin placering på The Prince's Trust och tyckte inte att de inte fått någon "riktig" praktik. Andra fick kontorsarbete som innebar att arbeta med datorer. Dessa arbeten har förts till dataarbeten. De enklaste dataarbetena var att lägga in uppgifter i datorn. Något mer kvalificerat var att scanna in bilder och testa program. Bland praktikplatserna inom data fanns de mest kvalificerade praktikplatserna. Det kunde vara programmering som en ung man fick göra eller utvärdera program och sköta företagets server som en annan fick göra.

Till assistentarbete har olika arbeten förts med det gemensamma att ungdomarna fick hjälpa till med olika uppgifter. Det vanligaste assistentarbetet bland kvinnorna var att hjälpa till på biblioteket i Reggio Emilio med att sätta upp böcker i hyllorna. Ett arbete som de flesta tyckte var tråkigt, men som de lätt kunde göra utan att kunna så mycket italienska. Ett par kvinnor fick arbete på en teater där de huvudsakligen fick riva biljetter och hjälpa besökare att hitta sina platser. Men en deltagare fick hjälpa till med allt möjligt vad gällde administrationen på en teater. Det var så inspirerande att deltagaren vill även i framtiden fortsätta med denna typ av arbete.

Teaterdirektören talade engelska och kunde därför lätt ge instruktioner till mer komplicerade arbetsuppgifter. Flera deltagare fick bära instrument och hjälpa till med att sätta upp högtalare. En deltagare fick hjälpa en fotograf med att bära och sätta upp utrustningen.

Både i Italien och i England fick flera deltagare arbeta i affär eller på varuhus. Det var framför allt kvinnor som ville praktisera affärer och helst med mode och kläder. En kvinna tyckte att hon fått en kvalificerad praktik. Hon fick först hjälpa en modedesigner i någon dryg vecka och sedan arbeta på ett klädvaruhus som ingår i en större butikskedja. En annan deltagare tyckte att praktikplatsen var totalt okvalificerad. Han/hon fick packa upp skänkta kläder i en secondhand affär. Butiksarbetena var annars över lag ganska uppskattade. Kontakt med kunder och arbetskamrater gjorde praktiken omväxlande och rolig.

Ett antal män fick parkarbeten som sin praktik. Dessa arbeten hade mycket varierande karaktär. Några fick arbeta med fotbollsplanerna åt en fotbollsklubb. Andra män fick arbeta på London Zoo. "Skyffla skit" var huvuduppgiften enligt en av dem, medan den andra ansåg att han fick ta hand om djuren. De män som huvudsakligen fick arbeta i trädgården eller med annat utomhus arbete på en bondgård i Italien ingår också i denna grupp. En av dessa hade hoppats på att få arbeta med data och tyckte att det var alldeles för okvalificerade arbetsuppgifter på bondgården.

Slutligen fick ett antal ungdomar också arbeta med att ta hand om barn och leka med dem. De var knutna till en skola med barn i lågstadieålder. Det tråkiga med det arbetet var att personalen på skolan tycktes vara helt ointresserade av dem och erbjöd ingen kontakt.

Sammanfattningsvis kan sägas att praktikarbetena som ungdomarna erbjöds var vanligen avpassade för den korta praktiktiden. De var till största delen tämligen okvalificerade. De undantag som fanns gällde mest vissa datajobb där ett antal unga män lyckades få mer kvalificerade arbetsuppgifter genom egna prestationer på arbetsplatsen. Ett annat undantag var ett antal restaurangjobb som innebär matlagning eller uppläggning av mat. Dessa ungdomar hade en restaurangutbildning från gymnasieskolan. Många ungdomar tyckte trots relativt okvalificerade uppgifter att praktiktiden var rolig och lärorik, särskilt om arbetet innebar kontakt med andra anställda och

kunder. Det gällde inte minst i England där de lätt kunde göra sig förstådda på sin skolengelska.

Omdömen om utlandspraktiken

Förutom ett antal konkreta frågor om hur de upplevde utlandsvistelsen fick ungdomarna ta ställning till om de uppnått ett antal mål genom att delta i projektet. Vilka mål ungdomarna skulle ta ställning till och hur männen svarat framgår av tabell 16 nedan.

Männens bedömningar var överlag mycket positiva. De flesta har instämt i att de uppsatta målen uppnåtts, åtminstone delvis. Framför allt har de instämt i att de interkulturella målen för projektet uppnåtts. Tre fjärdedelar av männen instämmer helt i att de fått erfarenheter av ett annat land och nya vänner. Nästan två tredjedelar instämde också helt i att de fått mer kunskaper och förståelse för sitt praktikland. Att de förbättrat sina språkkunskaper instämde nästan alla unga män också i, men inte med lika stor säkerhet. Drygt hälften av dem som svarade positivt "instämmer nog" och knappt hälften "instämmer helt".

Mål i form av en bra arbetslivserfarenhet och bättre chanser att få arbete var ungdomarna mer tveksamma om de uppnått än de interkulturella målen. Visserligen tyckte drygt två tredjedelar av ungdomarna att de fått en bra arbetslivserfarenhet och att de förbättrat sina chanser att få arbete, men en majoritet av dessa ville bara ange att de "nog" hade uppnått detta. Över 90 procent av männen tyckte vidare att de förbättrat sitt självförtroende och 30 procent instämde "helt" i detta.

Tabell 16. De unga männens bedömningar av vilka mål de uppnått med Breaking Barriers. Andelar i procent

Män N= 50	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Totalt
Erfarenheter av ett annat land	0	2	24	74	100
Lära mig mer av landets språk	6	4	48	42	100
Få nya vänner	2	4	18	76	100
Mer kunskaper					

och förståelse för mitt praktikland	0	6	32	62	100
Förbättra chanserna att få jobb	14	27	41	18	100
Få nya perspektiv på livet hemma	4	12	37	47	100
Förbättra självförtroendet	0	8	62	30	100
Få en bra arbetslivserfarenhet	8	22	38	32	100

Kvinnornas bedömningar av de interkulturella aspekterna skilde sig inte på något avgörande sätt från männens (tabell 17). Precis som männen tyckte nästan alla att de fått erfarenheter av ett nytt land, att de fått nya vänner och mer kunskaper och förståelse för det land de fått sin praktik i. Närmare 90 procent instämde också i att de fått lära sig mer av landets språk och hälften av dessa instämde "nog" dvs med en något mindre säkerhet. Jämfört med männen tycktes kvinnorna vara mer nöjda med sin praktik. 54 procent av kvinnorna instämde helt i att de fått en bra arbetslivserfarenhet medan bara 32 procent av männen gjorde det. Likaså instämde 29 procent av kvinnorna helt i att de förbättrat sina chanser att få arbete medan bara 18 procent av männen gjorde det. Det var kanske därför som kvinnorna också i större utsträckning än männen tyckte att de fått ett större självförtroende. 51 procent av kvinnorna instämde helt i att de fått större självförtroende jämfört med 30 procent av männen.

Tabell 17. De unga kvinnornas bedömningar av vilka mål de uppnått med *Breaking Barriers*. Andelar i procent

Kvinnor N= 43	Instämmer inte alls	Instämmer nog inte	Instämmer nog	Instämmer helt	Totalt
Erfarenheter av ett annat land	0	0	35	65	100
Lära mig mer av landets språk	0	12	44	44	100

Få nya vänner	0	5	21	74	100
Mer kunskaper och förståelse för mitt praktikland	0	9	35	56	100
Förbättra chanserna att få jobb	7	24	40	29	100
Få nya perspektiv på livet hemma	0	9	44	47	100
Förbättra självförtroendet	0	14	35	51	100
Få en bra arbetslivserfarenhet	12	10	24	54	100

Ungdomarna fick också ett antal mer öppna frågor om sina erfarenheter av Breaking Barriers. De fick bland annat skriva vad de tyckte var det bästa med sin medverkan i projektet (tabell 18). I tabell 18 har ungdomarna delats upp efter kön och vilket land de gjort sin praktik i. Eftersom grupperna då blir relativt små har antalet ungdomar angivits och inte andelen i procent. I huvudet på varje kolumn är antalet svaranden angivna. De flesta ungdomar har skrivit ett mål som det bästa med Breaking Barriers men vissa har angivit två erfarenheter som det bästa. Därför överensstämmer inte alltid summan av svar i en kolumn med antalet i kolumnhuvudet.

Tabell 18. Det bästa med Breaking Barriers enligt ungdomarna. Antal

	Män i England N=34	Män i Italien N=16	Kvinnor i England N=18	Kvinnor i Italien N=24	Totalt
Arbetslivserfarenhet, Merit, referenser	5	1	4	1	11
Språkkunskaper, Italienska, bättre engelska	1	3	1	2	7

Nya vänner, träffat nya människor	14	11	4	7	36
Annat land, utomlands ny kultur,	17	10	6	14	45
Bättre självförtroende, mer självständig	3	1	7	9	20
Inget, vet ej	2	0	0	2	4

Tabell 18 visar att både män och kvinnor oavsett vilket land de kommit till tycker att det bästa varit att få åka utomlands och alla de nya upplevelser som det innebär. Därefter kommer att de fått nya vänner och fått träffa nya människor. Endast en mindre grupp ungdomar som varit i England ansåg att arbetslivserfarenheten varit det bästa med Breaking Barriers och i Italien var det bara någon enstaka person som gjorde det. Bland ungdomar som for till Italien var det däremot en liten grupp som angav förbättrade språkkunskaper som det bästa med projektet, vilket enbart enstaka personer som varit i England gjort. Få män angav att det bästa med deras medverkan i projektet var ett bättre självförtroende. Männens svar koncentrerades till upplevelsen av ett nytt land och att de fått nya vänner.

Bland kvinnorna som kom till England var ett bättre självförtroende den mest positiva erfarenheten och bland kvinnorna som kom till Italien var det "Annat land, utomlands, ny kultur". Först därefter kom bättre självförtroende.

Ungdomarna fick också ange vad de tyckte var det sämsta med sin medverkan i Breaking Barriers (tabell 19). Även här anges i kolumnhuvudet antalet svaranden. Eftersom några personer angivit mer än ett svar stämmer inte alltid antalet svar med antalet svaranden.

Tabell 19. Det sämsta med Breaking Barriers enligt ungdomarna. Antal

	Män i England N=32	Män i Italien N=15	Kvinnor i England N=17	Kvinnor i Italien N=22	Totalt N=86
Dålig praktik, ingen meriterande praktik	5	6	3	2	16

Dålig information, dålig organisation	6	0	7	1	14
För lite pengar	6	0	0	4	10
Låg boende standard, Dela rum	3	1	1	0	5
Ingen kontakt med engelska /italienska ungdomar	1	2	0	2	5
Annat	3	2	1	5	10
Inget, vet ej	9	6	5	8	28

Det vanligaste svaret på frågan om det sämsta med ungdomarnas medverkan i Breaking Barriers var "inget eller vet inte". Två ungdomar angav att det var för kort tid och en "att det hela redan är över". Dessa har också förts till svaren "inget". Praktik som inte ger någon merit var det näst vanligaste svaret. Det var förmodligen besvikelsen över praktikplatsen som lyste igenom svaren på denna fråga. Mot bakgrund av de högtflygande önskingar om praktik som ungdomarna angivit är det kanske inte så förvånande. Dålig organisation gällde nog också i första hand missnöje med praktikplatserna och att de inte fått besked i förväg var de skulle bli placerade. Bland kvinnor som kom till Italien var det få som klagade över vare sig praktikplatserna eller organisationen.

Pengar var en annan vanlig orsak till missnöje. Det gällde framför allt männen som kom till England, där träffpunkten var den lokala puben. Att ungdomar från Italien som kom till England och engelska ungdomar som kom till Italien hade mer pengar att röra sig med spädde förmodligen på missnöjet med de medel som ungdomarna fick att röra sig med. Till låg bostadsstandard har de ungdomar förts som angivit boendet som det sämsta med Breaking Barriers. Det var framför allt ungdomar som vistats i England som klagade. De som vistades i Italien klagade mer över att de inte kom i kontakt med italienska ungdomar, vilket även framkom i intervjuerna. De bodde ju nästan alla på hotell. Vissa ungdomar som bott på landet på agroturism fick enligt de intervjuer som gjordes bra kontakt med italienska ungdomar. I kategorin Annat kom de som inte kunde infogas bland de vanligaste klagomålen. Det var t ex två som klagade över veckan i Vara, en annan som klagade på svårigheter att få rätt kost för sin allergi. En annan klagade över att bo på hotell i stället för i familj.

En av de sista frågorna i enkäten var också en öppen fråga och liknade frågan om vad som var det bästa med att medverka i Breaking Barriers. Den fråga som ställdes var "Kan du nämna någon förändring eller huvudsaklig vinst som är ett resultat av att du deltagit i Breaking Barriers?" (tabell 20).

Tabell 20. Förändring eller vinst av deltagandet i Breaking Barriers. Antal

	Män i England N=32	Män i Italien N=15	Kvinnor i England N=16	Kvinnor i Italien N=23	Summa N=86
Arbetslivserfarenhet, merit, referenser	4	2	2	2	10

Språkkunskaper, Italienska, bättre engelska	4	5	5	5	19
Nya erfarenheter, ny kultur, nya vänner, nya perspektiv	10	7	6	5	28
Intresse för att resa, vill flytta utomlands, jobba utomlands	0	1	0	5	6
Bättre självförtroende, mer självständig	11	5	7	11	34
Inget, vet ej	8	1	2	1	12

Det vanligaste svaret var "bättre självförtroende". Särskilt bland kvinnor som vistats i Italien. Endast bland män som varit i Italien var det vanligare att de angav "ny kultur, nya erfarenheter, nya vänner" som huvudsaklig vinst. Det näst vanligaste svaret var annars just "nya erfarenheter, ny kultur och nya vänner". Språkkunskaper var det tredje vanligaste alternativet. Därefter "ingen vinst" eller "vet ej". I sista hand kom "arbetslivserfarenhet, merit, referenser". Praktikens kompetensvärde bedömdes således ganska lågt av ungdomarna. Att ha genomfört hela programmet med i Breaking Barriers med en kombinationen av språkträning, utlandsvistelse, och arbetspraktik medförde dock att ungdomarna tyckte att de fick ett större självförtroende.

Ungdomarnas situation på arbetsmarknaden tre månader efter Breaking Barriers

För att försöka mäta effekten av deltagandet i Breaking Barriers har uppgifter om ungdomarnas status på arbetsmarknaden samlats in tre månader efter genomförandet av programmet. Uppgifterna har lämnats av projektledarna eller den lokala arbetsförmedlingen i den deltagande kommunen till Internationella programkontoret som sedan skickat dem vidare till undertecknad. Svar har erhållits från alla kommuner. Det bör dock observeras att det endast är ungdomar i de tre första omgångarna som det varit möjligt att följa upp efter tre månader. Den fjärde gruppen kom inte hem förrän i början på maj och ingår inte i dessa uppgifter. Med förvärvsarbete menas här arbete på den öppna arbetsmarknaden. Med studier menas också studier i andra former än

arbetsmarknadsutbildning. Både utbildning och praktik inom utvecklingsgarantin har förts till kategorin åtgärder.

Tabell 21. Ungdomarnas status på arbetsmarknaden tre månader efter Breaking Barriers efter kön och ålder. Antal

	Män 22-24 år N=29	Män 19-21 år N=25	Kvinnor 22-24 år N=17	Kvinnor 19-21 år N=28	Summa N=99
Förvärvsarbetar Heltid	11	4	1	8	24
Förvärvsarbetar, deltid	0	5	2	2	9
Provanställd, har arbete på gång, får troligen arbete i morgon	1	0	1	1	3
Studerar	1	3	2	1	7
Kontakten upphört, ej aktuell på AF	1	1	1	1	4
Åtgärd, praktik	8	6	5	6	25
Söker arbete	7	6	5	9	27

Tabell 21 visar att 33 ungdomar av 99 (33 procent) har fått arbete tre månader efter sitt deltagande i Breaking Barriers. Tjugofyra ungdomar arbetar heltid och nio deltid varvid minst två av dessa studerar på Komvux den andra delen av arbetstiden. Män i åldern 22-24 år hade i störst utsträckning fått arbete (11 av 29 hade fått heltidsarbete) och kvinnor i samma ålder i minst utsträckning (3 av 17 varav 2 endast deltidsarbete). Vidare har tre ungdomar med stor sannolikhet arbete inom den närmaste tiden och fyra ungdomar är inte längre aktuella på arbetsförmedlingen eller inom kommunens utvecklingsgaranti. Räknas även dessa sju personer in bland dem som har arbete stiger andelen förvärvsarbetande till 40 av 99 personer (40 procent).

Sju av 99 ungdomar (7 procent) är i utbildning annan än arbetsmarknadsutbildning. De flesta på Komvux, men en flicka läser italienska på högskolan och en ung man deltar i en internutbildning på Volvo. Andelen förvärvsarbetande är högst bland männen i åldern 22-24 år och lägst bland kvinnorna i samma ålder.

Av de förvärvsarbetande männen arbetar en i Italien. En av de deltidsarbetande läser samtidigt till körkort. Av de arbetssökande männen söker en till högskolan. Kommer han inte in överväger han att åka till Italien för att förvärvsarbete. En annan av de arbetssökande

läser till körkort och en tredje hjälper till att ta emot de engelska ungdomarna i Breaking Barriers. En ung man som är i åtgärder gör praktik på sin faders firma och räknar med att snart bli anställd.

Två kvinnor av de arbetssökande har sökt till högskolan men inte kommit in. Vidare har en kvinna varit i Australien och Nya Zeeland och därför varit borta från arbetsmarknaden under uppföljningsperioden. En annan av de arbetssökande har haft ett arbete på ett kafé efter Breaking Barriers, men söker arbete vid undersöknings-tillfället. En annan arbetssökande kvinna är intresserad av att förlänga sin praktik utomlands genom Interpraktik. Det finns således möjligheter att en större andel av ungdomarna kommer att studera eller förvärvsarbeta efter ytterligare en tid.

AMS utvärdering av Utvecklingsgarantin för ungdomar under 1999 (AMS, 2000) har tagits som jämförelse. Detta program vänder sig också till långtidsarbetslösa ungdomar i åldern 20 till 24 år. Utvecklingsgarantin får pågå i högst 12 månader och den genomsnittliga tiden i programmet var drygt fyra månader under 1999, dvs mer än dubbelt så lång tid som Breaking Barriers pågår. Uppföljningen av ungdomar som deltagit i Utvecklingsgarantin för ungdomar visar att cirka en tredjedel förvärvsarbetar såväl 30 som 90 som 180 dagar efter att de avslutat detta program. Det gäller både under 1998 och 1999. Till förvärvsarbetande räknas då även deltidsanställda, anställda med lönebidrag eller anställningsstöd. Resultaten visar också att 11 procent är i utbildning 180 dagar efter avslutat program. Att andelen i utbildning är något lägre för ungdomar i Breaking Barriers än för ungdomar från Utvecklingsgarantin kan bero på att det är en längre uppföljningsperiod (180 dagar) av ungdomar som studerar i Utvecklingsgarantin än av ungdomarna Breaking Barriers (90 dagar).

Sammanfattningsvis kan sägas att effekten av Breaking Barriers ligger på ungefär samma nivå som för programmet Utvecklingsgaranti för ungdomar och möjligen någon procentenhet över. Vissa uppgifter tyder dock på att en något större andel av ungdomarna i Breaking Barriers kan komma att förvärvsarbeta eller studera efter ytterligare en tid. Ungdomarna i Breaking Barriers har i hög grad rekryterats från programmet Utvecklingsgaranti för ungdomar. Om ungdomarna fått arbete eller påbörjat en utbildning kan således inte enbart räknas projektet Breaking Barriers tillgodo. Enligt den teoretiska referensramen är dessutom en mängd faktorer som har betydelse för om en person har ett förvärvsarbete eller ej. Ett initiativ som Breaking Barriers eller

Utvecklingsgaranti för ungdomar kan enbart påverka någon enstaka av dessa faktorer.

Sammanfattning

Ungdomarna som deltagit i Breaking Barriers kan till stor del betraktas som den målgrupp som projektet vänder sig till. De var långtidsarbetslösa ungdomar i åldern 19-24 år. Nästan hälften av ungdomarna var kvinnor och ungdomarna hade lägre utbildning än jämnåriga ungdomar i allmänhet. Samtliga projektansvariga ute i kommunerna ansåg att de ungdomar som tagits ut i deras kommun var rätt målgrupp. En jämförelse av ungdomarnas utbildning visar att en ungefär lika stor andel av ungdomar i programmet "Utvecklingsgaranti för ungdomar" som i Breaking Barriers saknar gymnasieutbildning. Omkring var femte deltagare saknade gymnasieutbildning (AMS, 2000). Ungdomarna i Breaking Barriers skiljer sig således förmodligen inte på något avgörande sätt från ungdomar i Utvecklingsgaranti för ungdomar. Alla ungdomar som deltagit i Breaking Barriers kan knappast betraktas som tillhörande kategorin "de mest utsatta". De flesta har en gymnasieutbildning och mer än var femte en treårig teoretisk gymnasieutbildning. Många ungdomar har dessutom inte varit ute på arbetsmarknaden annat än under något år, eftersom närmare en tredjedel av ungdomarna var födda 1979-1980. De som var något äldre tycks dock i hög grad ha varit arbetslösa eller i åtgärder under lång tid. Deras kontakt med den ordinarie arbetsmarknaden var betydligt mindre än deras erfarenhet av arbetslöshet och åtgärder.

Ungdomar som i högre grad skulle uppfylla kriteriet av att vara "de mest utsatta på arbetsmarknaden" har dock knappast blivit bortsorterade ute i kommunerna. De ungdomar som deltagit är de arbetslösa ungdomar som kunnat motiveras till att fara iväg. Endast i en eller två kommuner har man behövt säga nej till ungdomar som ansökt att få delta i Breaking Barriers. Att det inte blir de som är de allra mest utsatta på arbetsmarknaden kan man förmodligen inte lasta de som tagit ut ungdomarna. De mest utsatta är de ungdomar som inte ens söker arbete, vilket inte är helt ovanligt bland unga kvinnor utan gymnasieutbildning (Murray, 1999).

Den första utbildningsveckan i Sverige

Ungdomarnas erfarenheter från den första utbildningsveckan i Vara är övervägande positiv. Att få lära känna sina reskamrater redan innan avresan uppskattades av de flesta ungdomarna. De tyckte också att det var roligt att få träffa och lära känna nya ungdomar. Nästan alla

ungdomar kände sig väl förberedda för att åka på sin praktik efter denna vecka. Det var dock svårt att hålla ångan uppe en hel vecka. Mer än var tredje person klagade över att en vecka var för lång tid eller att det var långtråkigt i Vara. Klagomål framkom också på att det var för lite språkträning och även på att språkundervisningen inte var riktigt bra heller. De kunskaper ungdomarna fick om kultur och sedvänjor i sitt kommande praktikland var de däremot nöjda med.

Undervisningen utomlands

Undervisningen i Italien var ungdomarna överlag mycket nöjda med. Den vanligaste kommentaren var att undervisningen var mycket bra, även om några tyckte att det var i tuffaste laget. "Läraren ville verkligen att vi skulle lära oss italienska", sa en deltagare under en intervju. Cirka 15 procent av ungdomarna var dock kritiska till undervisningen och 10 procent tyckte att det var för långa dagar och för lång tid med kurs i två veckor. Ungdomarna som kom till England var mer kritiska till undervisningen. Närmare en tredjedel av ungdomarna tyckte att undervisningen var på för låg nivå. De italienska ungdomarna hade mycket sämre kunskaper i engelska än de svenska ungdomarna vilket medförde att undervisningen var för elementär för de svenska ungdomarna. De engelska lärarna försökte lösa problemet genom att ge de svenska ungdomarna intervjuuppgifter utanför klassrummet och ta med dem på mycket sightseeing i stället. Det medförde att många (40 procent) var mycket nöjda med undervisningen och tyckte att lärarna var bra.

Boendet

De som kom till Italien fick bo på hotell, med undantag för första omgången, där de fick dela rum med andra svenskar. Hotellet var rent och fint, men många ungdomar hade velat bo i familj med mer möjligheter till kontakt med italienska ungdomar. Särskilt männen hade svårt att få kontakt med andra italienska ungdomar. De hade gärna sett att ledningen för Breaking Barriers i Italien hade ordnat någon form av aktiviteter för att underlätta att få kontakt med italienska ungdomar. Flera män hoppades att få spela fotboll med italienska ungdomar men det blev knappast något fotbollsspel alls. Flera tog i stället vara på möjligheten att turista i Italien under helgerna och fick härigenom se och uppleva flera av landets vackra städer med dess kulturskatter.

I England bodde de flesta ungdomar i familj. De var till stor del nöjda och tyckte att värdfamiljerna var trevliga. Dock var det i allmänhet kallt på rummen och ganska trångt, eftersom de ofta fick dela rum med någon eller några andra från Sverige. Ungdomarna fick bo på vandrarhem eller internat någon del av tiden under första omgången. Klagomålen på standarden på dessa var legio. Fördelen med dem var dock att de fick tillfälle att träffa andra ungdomar. Det kompenserade i hög grad för den låga standarden.

Flera ungdomar kunde vid hemkomsten konstatera att de jämförelsevis nog hade det ganska bra i Sverige.

Praktikplatserna

Praktikplatserna som ungdomarna erbjöds var avpassade för den korta praktiktiden på fyra veckor. De var till största delen tämligen okvalificerade. Många ungdomar tyckte ändå att de fått en givande praktik, inte minst bland kvinnorna. Om arbetet innebar kontakt med allmänheten eller med andra anställda blev det ofta uppskattat som praktikplats. Arbete på restaurang, kafé, hotell, varuhus eller affär var uppskattade eftersom de oftast innebar kontakt med kunder eller andra anställda. Okvalificerade arbeten utan kontakt med kunder eller jämnåriga arbetskamrater bedömdes däremot lågt av ungdomarna. Några ungdomar fick mer kvalificerade uppgifter. Det var huvudsakligen unga män som fick arbeta med data. De var mycket nöjda och trodde att de fått en fin merit av sin praktik. De tyckte att praktiktiden var för kort. De hade just blivit varma i kläderna när de skulle åka hem. Ett annat undantag var ett antal restaurangjobb med matlagning eller uppläggning av mat. Dessa ungdomar hade en restaurangutbildning från gymnasieskolan, vilket kanske bidrog till att de fick mer kvalificerade arbetsuppgifter.

Utlandsvistelsen

I ungdomarnas bedömningar av vad de tyckte var det bästa med Breaking Barriers framkom att de i första hand satte att få resa utomlands, få nya erfarenheter och komma i kontakt med en annan kultur. I andra hand kom att de fått nya vänner och fått komma i kontakt med nya människor. Själva arbetslivserfarenheten kom ganska lågt i denna bedömning. Deras praktik gjorde det dock möjligt för dem att få se och uppleva ett land på ett annat sätt än som bara turist. Utlandsvistelsen medförde också att de tyckte att de hade klarat av något när de kom hem och att de hade något roligt att berätta om som de kunde känna sig stolta över.

Många studenter reser utomlands. De studerar utomlands något år och får ibland även praktik utomlands. Att få komma utomlands för att både studera och praktisera medför att de arbetslösa ungdomarna får upplevelser som många andra jämnåriga ungdomar idag har möjlighet att få genom att delta i utbildningar där utlandsvistelser idag är mer regel än undantag. De arbetslösa ungdomarna som deltagit i Breaking Barriers blir på det sättet mer lika andra jämnåriga ungdomar. Många av deltagarna i Breaking Barriers upptäckte att de pratade mycket bättre engelska än de flesta deltagande italienska ungdomarna. Andra upptäckte att de kunde lära sig ett helt nytt språk, nämligen italienska och klara sig hjälpligt i Italien med dessa språkkunskaper. Den samlade erfarenheten av Breaking Barriers var att många av ungdomarna fick ett bättre självförtroende, vilket de själva angav som den viktigaste vinsten med projektet. Detta framhålls också av de projektansvariga i kommunerna. Enligt dessa har ungdomarna mognat, blivit gladare och växt i självförtroende. Ungdomarna var också mer intresserade av att ta itu med sin egen framtid vare sig det gällde studier eller möjligheter på arbetsmarknaden efter sin medverkan i Breaking Barriers.

Effekten på ungdomarnas fortsatta karriär

För att försöka mäta effekten på ungdomarnas fortsatta karriär efter Breaking Barriers har undertecknad tagit del av uppgifter om ungdomarnas sysselsättning tre månader efter deltagandet i Breaking Barriers. Dessa uppgifter visar att mellan 33 till 40 procent av ungdomarna fått arbete efter Breaking Barriers. Motsvarande statistik från uppföljningen av ungdomar som deltagit i "Utvecklingsgaranti för ungdomar", som vänder sig till långtidsarbetslösa ungdomar i samma åldrar som deltagarna i Breaking Barriers, visar att drygt en tredjedel av dessa fått arbete efter tre månader det att de avslutat programmet både under 1998 och 1999 (AMS, 2000). Till skillnad från ungdomarna i Breaking Barriers har ungdomarna i Utvecklingsgarantin i genomsnitt deltagit drygt fyra månader i detta program medan deltagandet i Breaking Barriers varade i sju veckor. Andelen som var i utbildning annan än arbetsmarknadsutbildning var sju procent i Breaking Barriers och elva procent för ungdomar från utvecklingsgarantin. De sistnämnda hade dock en dubbelt så lång uppföljningstid, 180 dagar jämfört med 90 dagar i Breaking Barriers. Det är dock möjligt att effekten av Breaking Barriers visar på något bättre resultat på lite längre sikt än de tre månader som här undersökts. Vissa uppgifter om ungdomarnas sysselsättning tyder på

att flera av ungdomarna har sökt till utbildningar och att de är aktiva på olika sätt.

Slutsats

Effekten av deltagandet i Breaking Barriers skulle helst mätas både på kort och lång sikt, eftersom en önskad effekt av projektet är att ungdomarna ska få en fast förankring på arbetsmarknaden eller vilja utbilda sig vidare. I denna utvärdering har endast effekten kunnat mätas på kort sikt, närmare bestämt tre månader efter deltagandet i projektet. Mätningen visar att effekten inte skiljer sig på något avgörande sätt från effekten av programmet "Utvecklingsgaranti för ungdomar" som vänder sig till i stort sett samma målgrupp av ungdomar. Det är dock möjligt att effekten av Breaking Barriers visar på något bättre resultat på lite längre sikt än de tre månader som här undersökts.

En jämförelse av ungdomarnas utbildning visar att en ungefär lika stor andel av ungdomarna i Utvecklingsgarantin som i Breaking Barriers saknar gymnasieutbildning. Ungdomarna i Breaking Barriers skiljer sig således förmodligen inte från ungdomar i programmet "Utvecklingsgaranti för ungdomar". Det är dock viktigt att om projektet Breaking Barriers i någon form blir en permanent verksamhet att ungdomar med kort utbildning som varit inaktiva, arbetslösa eller i åtgärder under lång tid är de som i första hand bör prioriteras om man ska göra ett urval bland sökande ungdomar.

Projektet Breaking Barriers bygger på en bra idé för en målgrupp som lätt kan känna sig modstulen och bortglömd. Att få praktik utomlands ger ungdomarna liknande erfarenheter som många studenter vid högskola och universitet skaffar sig. Resultaten av enkäterna och intervjuerna visar att Breaking Barriers kan vara ett kraftfullt instrument för att stödja och uppmuntra arbetslösa ungdomar. De flesta ungdomar har mycket positiva erfarenheter av Breaking Barriers. Projektansvariga i kommunerna är alla eniga om den positiva effekten som deltagandet i Breaking Barriers inneburit för de flesta deltagarna. Enligt dessa har ungdomarna blivit öppnare, gladare och fått ett större självförtroende när de kommit hem igen. De har något intressant att berätta och något att vara stolta över. Om man studerar ungdomarnas erfarenheter lite närmare framkommer att den största vinsten med projektet för deras del är främst att de fått ett bättre självförtroende. I andra hand är det nya erfarenheter, ny kultur och nya vänner. I tredje hand kommer språkkunskaper och först

i fjärde hand har ungdomarna angivit arbetslivserfarenheten. Likaså är både männen och kvinnorna osäkra om möjligheten att få arbete har ökat efter deltagandet i Breaking Barriers även om de "nog" tror det.

För att projektet ska fungera krävs det stort engagemang av alla inblandade. Många av dem som arbetat med Breaking Barriers har fått arbeta långt utöver vanlig arbetstid, för att ro iland det hela. Faran med ett sådant projekt är att när den första entusiasmen lagt sig, kan projektet också tappa sin själ. Trots en entusiastisk start finns det möjligheter till ytterligare förbättringar av ett projekt som Breaking Barriers samtidigt som ett sådant projekt knappast kan fungera utan medverkan av ett antal eldsjälar.

Referenser

- AMS (2000) *Arbetsmarknadspolitiska program - Årsrapport 1999*.
Apra 2000:1, Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm.
- Björklid, P. & Fischbein, S. (1996) *Det pedagogiska samspelet*.
Studentlitteratur, Lund.
- Fischbein, S. (1992) Samspel mellan individförutsättningar och miljöpåverkan i individers utveckling. Ur Björklid, P. och Fischbein, S. (red) *Individens samspel med miljön*. HLS Förlag, Stockholm.
- Murray, Å. (1998) Åter till spisen? Kvinnor utan gymnasieutbildning. *Välfärdsbulletinen*, No 2.
- Rosenberg, M. (1965) *Society and the adolescent self-image*.
Princeton, NJ: Princeton University Press. (3rd ed, 1972).
- Rosén, A.-S. (1995). Personal optimism in relation to social attitudes. In B. Jonsson (Ed.), *Studies on Youth and Schooling*. Stockholm: Stockholm Institute of Education Press, p. 159-170.
- SCB (1999) Vad händer efter grundskolan? Enkätundersökning våren 1999 bland ungdomar födda 1978. Statistiska meddelanden, U 48 SM 9901. Statistiska centralbyrån, Stockholm.
- Schröder, L. (2000) *Ungdomsarbetslösheten i ett internationellt perspektiv*. Forskningsrapport nr 2000:4. IFAU Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Uppsala.

Bilagor

1. Ansökningsformulär	sid. 35
2. Utvärdering efter utbildningsvecka 1	sid. 37
3. Utvärdering efter deltagande i Breaking Barriers	sid. 44

Bilaga 1
Ansökan Breaking Barriers

Samlas in av de lokala projektansvariga och skickas till:

Breaking Barriers, Svenska EU Programkontoret, Box 7785,
103 96 Stockholm

Personuppgifter

Förnamn och efternamn		Personnummer (år, mån, dag, nr)
Utdelningsadress		Kommun/Verksamhet
Telefonnummer	Telefaxnummer	E-postadress
Närmaste anhörig, namn, adress och telefonnummer		
Har du ett Visa kort? Om Ja, ange bank, clearingnummer samt kontonummer. (Dessa uppgifter är till för utbetalningen av stipendiepenga		

Utbildning/Sysselsättning

Skola/kurs	Utbildningens längd	Utbildningen avslutad år
Tidigare sysselsättning	Längd	

Språkkunskaper

Språk	Nivå	Språk	Nivå
-------	------	-------	------

Nivåindelning:

1 = enkla ord och fraser, 2 = enkel konversation, 3 = konverserar och skriver, 4 = talar flytande och behärskar skriftspråket, 5 = Modersmål

Önskemål om praktiken (Italien/Storbritanien) Observera att önskemål inte garanteras

Land	Inom vilket område skulle du vilja praktisera
Motivera ditt val av land	

Sökandes underskrift

Ort och datum	Medborgarskap
Underskrift	Namnförtydligande

Bilaga 2

BREAKING BARRIERS

UTVÄRDERING EFTER UTBILDNINGSVECKA 1

Du har just påbörjat din medverkan i 'Breaking Barriers' genom en kurs i en vecka på Vara folkhögskola. Nu skulle vi vilja fråga dig lite om dina förväntningar och dina erfarenheter hittills. Den här enkäten är helt konfidentiell och skickas direkt till en utvärderare i det kuvert du fått. Det är bara de som sysslar med utvärderingen av projektet som får se dina svar och de har tystnadsplikt. Stoppa ner formuläret där när du skrivit klart.

Tack för din hjälp!

Namn: _____ Personnr: _____ -
_____

**1. Vad har varit det bästa med den kursen du just gått på
Vara fhs?**

2. Vad har varit det sämsta med kursen?

3. Vad tycker du att du lärt dig på kursen

- a. Att arbeta i grupp
- b. Bättre förståelse för andra kulturer
- c. Flexibilitet
- d. Bättre engelska
- e. Något annat.

Vad? _____
_____

4. Vad skulle du vilja syssla med om ett år?

5. Ange hur mycket du instämmer med följande påståenden.
Sätt en ring runt det alternativ som stämmer bäst
överens med dig.

	instämmer inte alls	Instämmer nog inte	instämmer nog	Instämmer helt
Jag har förbättrat min				

förbättrat min engelska				
Jag kommer att fortsätta förbättra mina språk-kunskaper även efter projektet				
Jag tror att jag kommer klara av att kommunicera i England / Italien				
Jag har mer kunskaper och förståelse om mitt praktikland				
Jag vet mycket om vad jag har att vänta i England / Italien				
Jag känner mig väl förberedd för att åka på min praktik				

6. Nu kommer du att åka iväg och praktisera utomlands. Vad hoppas du få ut av denna praktik?

7. Vad oroar du dig för inför resan?

--

8. Vilka utbildningar, om minst 20 veckors heltidsstudier, har du deltagit i sedan hösten 1996?

	Hösten -96	Våren -97	Hösten -97	Våren -98	Hösten -98	Våren -99
Ingen utbildning						
Gymnasieutbildn .						
Komvuxutbildn.						
Högskoleutb.						
Utb.anordnad av arbetsgivare						
Annan utbildning, t.ex folkhögskola, AMU etc Ange vad nedan:						

.....
.....

9. Vad har du huvudsakligen gjort sedan hösten 1996

Sätt ett kryss för varje halvår

.	Hösten -96	Våren -97	Hösten -97	Våren -98	Hösten -98	Våren -99
Arbetat, fast anställn						
Arbetat, vikariat, tillfällig anst.						
Arbetat med bidrag från Arbetsförmedl. t.ex lönebidrag etc.						
Arbetat, ungdomspraktik						
Arbetslös						
Studerat						
Värnplikten						
Annat, t.ex föräldraledig, Au-pair, arbete i eget hushåll Ange vad nedan:						

.....

10. Hur ser du på dig själv?

Sätt ett kryss för varje påstående.

	1 Instämmer helt	2 Instämmer nog	3 Instämmer nog inte	4 Instämmer inte alls
På det hela taget är jag nöjd med mig själv				
Ibland tycker jag att jag inte är till någon nytta alls				
Jag tycker att jag har många bra egenskaper				
Jag klarar av att göra saker lika bra som de flesta andra				
Jag tycker inte att jag har så mycket att vara stolt över				
Jag känner mig verkligen oduglig emellanåt				
Jag tycker att jag är värd en hel del, åtminstone lika mycket som andra				
Jag önskar att jag kunde ha				

högre tankar om mig själv				
På det hela taget har jag lätt för att känna mig misslyckad				
I stort sett uppfattar jag mig själv positivt				

Bilaga 3

BREAKING BARRIERS

UTVÄRDERING EFTER DELTAGANDE I BREAKING BARRIERS

Du har just kommit tillbaka efter att ha deltagit i praktikprojektet och vi vill be dig svara på en del frågor om ditt deltagande. Det kommer att ta en stund att fylla i formuläret, men utvärderingen är en mycket viktig del av det här projektet och det är dina erfarenheter som är viktiga. Därför hoppas vi att du vill delta och att du svarar på alla frågor.

Den här enkäten är helt konfidentiell och skickas direkt till en utvärderare i det kuvert du fått. Det är bara de som sysslar med utvärderingen av projektet som får se dina svar och de har tystnadsplikt. Stoppa ner formuläret i kuvertet när du skrivit klart och klistra igen.

Tack på förhand för din hjälp!

Namn: _____ Personnr: _____ -
_____

8. I vilket land gjorde du din praktik?

Italien

Storbritannien

9. Vad hette arbetsplatsen där du gjorde din praktik och vilka var dina huvudsakliga arbetsuppgifter?

-
-

10. Hur bodde du under praktiktiden? (familj, vandrarhem, lägenhet etc.)

11. Hur upplevde du boendet? (det positiva och negativa med just din boendeform)

12. Upplevde du att du fick tillräckligt med hjälp före din avresa när det gäller:

Inte hjälp för lite hjälp tillräcklig hjälp

- Förberedelser inför mötet med en ny kultur

- Språkträning

- Information och råd inför resan

Är det något du skulle vilja ändra på i förberedelserna?

13. Hur upplever du att stödet från handledare och ansvariga ledare i praktiklandet varit?

14. Hur upplevde du utbildningsveckorna i praktiklandet?
(*innehåll, lärare, svårighetsgrad, tid etc.*)

8. Om du någon gång behövde extra stöd och hjälp att lösa problem, vart vände du dig?
(*flera alternativ kan kryssas*)

De andra svenska deltagarna hemkommun	Den ansvarige i din
Din familjen i Sverige praktiklandet	Resursperson i
Värdfamiljen i praktiklandet organisation i praktiklandet	Ansvarig
Ansvariga i Sverige (Sv.EU-programkontoret)	Annat: specificera
_____	

9. Nedan finner du mål som deltagare hoppades uppnå. Ange hur väl du tycker att du uppnådde dessa mål. Sätt en ring runt ett alternativ.

	instämmer inte alls	instämmer nog inte	instämmer delvis	Instämmer helt
Erfarenhet av ett annat europeiskt land	☹	☹	☺	☺
Lära mig mer av landets språk	☹	☹	☺	☺
Få nya vänner	☹	☹	☺	☺
Mer kunskaper om och förståelse för mitt praktikland	☹	☹	☺	☺
Förbättra chanserna att få jobb	☹	☹	☺	☺
Få nya perspektiv på livet hemma	☹	☹	☺	☺
Förbättra självförtroend et	☹	☹	☺	☺
Få en bra arbetslivserfa renhet	☹	☹	☺	☺

10. Vad är det bästa med din medverkan i Breaking Barriers?

11. Vad är det sämsta med din medverkan i Breaking Barriers?

12. Kan du nämna någon förändring eller huvudsaklig vinst som är ett resultat av att du deltagit i *Breaking Barriers*?

13. Är det något du tycker att projektet ska ändra på inför framtiden?

14. Är det något du själv skulle göra annorlunda om du fick göra om det?

Internationella programkontoret är en statlig myndighet som administrerar en mängd internationella program och aktiviteter inom utbildningsområdet.

Internationella programkontoret för utbildningsområdet • Box 22007 • 104 22 Stockholm • Kungsbroplan 3A
Telefon: 08-453 72 00 • Fax: 08-453 72 01 • E-post: registrator@programkontoret.se • Webbplats: www.programkontoret.se

